מנורת המאור — פרטי הכבוד

אלו דברים שחייב אדם לעשות לאביו ולאמו, והם עיקר הכבוד. ואלו הן, מאכילן, ומשקן, ומלבישן, ומוציאן, ומכניסן. כדגרסי' בפרקא קמא דקידושין מאכל ומשקה ומלביש ומוציא ומכניס. מאכיל ומשקה כיצד, מאכילן ומשקן משלו אם הם עניים. והמאכיל את אביו ואת אמו ומשקן, הן מברכין אותו בנפש חפצה, מפני שייטב להן באכילה ובשתייה, ויברכו אותו בכל טוב, שנא' (בראשית כז, כה) הגישה לי ואוכלה מציד בני בעבור תברכך נפשי. וכל ברכות שמברך האב על בנו בלב טוב מחמת אכילה ושתייה, הב"ה מסכים עמו ומברכו. כדגרסי' בבראשית רבה כל ברכות שבירך יצחק אבינו ע"ה את יעקב בנו מלמטה, ברכו הב"ה כנגדן מלמעלה. יצחק אמ' ויתן לך האלהים מטל השמים, והב"ה ברכו בטל, שנא' (מיכה ה, ו) והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת ה' וכרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם. יצחק אמר ומשמני הארץ, והב"ה ברכו בתבואה שמנה, שנא' (ישעיהו ל, כג) ונתן מטר זרעך אשר תזרע את האדמה ולחם תבואת האדמה והיה דשן ושמן. יצחק אמר לו יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים, והב"ה אמ' לו והיו מלכים אומניך וגו'. יצחק אמ' לו הוה גביר לאחיך, והב"ה אמ' לו ולתתך עליון על כל הגויים אשר עשה. הא למדת שכל הברכות שברכו יצחק מלמטה ברכו הב"ה מלמעלה. מלביש כיצד. חייב להלבישם כראוי להם, ומכסם מפני הצנה במטלי הראוי להם, ומשכיבם במטה הראויה להם. מוציא כיצד. חייב הבן ללוות לאביו ולאמו, ולא יחזור עד שירחקו ממנו כמלוא עיניו. מכניס כיצד. חייב לתת או לשכור להם בית דירה הראויה להם, וכשיכנס האב או האם לביתו של בן ישמח בהם, ויקבלם בסבר פנים יפות. ודרשו רז"ל ההוצאה משל אב או משל בן, משל אב. מיתיבי כבד את ה' מהונך, ונאמר כבד את אביך ואת אמך, מה להלן חסרון כיס, אף כאן חסרון כיס. ואי אמרת משל אב, מאי נפקא ליה מינה. לא קשיא, חסרון כיס בביטול מלאכה. ר"ל חסרון כיס יש לבן שיבטל ממלאכתו ויעשה צרכי אביו. אבל אם האב עני חייב הבן לזון אותו, ואם לא רצה, ב"ד כופין אותו. כדגרסי' במ' קידושין ירוש' כופין את הבן לזון את האב. וכן סתם בן או בת. בד"א, אם הבת פנויה, אבל בעולה לא. דתניא איש בידו לעשות, אבל אשה אין בידה לעשות, מפני שרשות אחרים עליה. ואם נתאלמנה או נתגרשה, או היא בתולה, בן ובת שוים בכיבוד אביהן ואמן בענין ההוצאה.

וצריך הבן שיהיה תמיד שמח בהוצאה שמוציא על אביו, ואל יקוץ בה, ויראה תמיד שרצונו להוציא על אביו יותר מדאי, ובזה שכרו הרבה. כדגרסי' בפרק קמא דמ' קדושין תאני אבימי בריה דר' אבהו, יש מאכיל לאביו פסיוני, פי' שלו, וטורדו מן העולם, ויש טוחנו בריחים ומביאו לחיי העולם הבא. כיצד, כגון שהיה האב זקן, והיה מתאוה לאכול מיד בבקר, כדרך שהזקנים מתאוים מפני חלישות כחן, והיה מבקש מן הבן להאכילו, והבן אומר לו, עדין לא זרחה השמש, כל כך השכמת

לאכול. אע"פ שמאכילו במעדנים, הואיל והוא גוער בו ובוזהו, ואינו חומל על זקנותו, הרי הוא מפסיד שכרו ונטרד מן העולם. או כגון שיאמר האב, בני, כמה הוצאות בזה המלבוש או בזה המאכל שקנית בשבילי. ואומר לו הבן, מה אתה חושש, אני קניתי אותו ואני פרעתי המעות, מה לך לשאול. או שיאמר לו שקנהו ביוקר, ולא קנהו אלא בזול, כדי שיראה לו שהוציא בשבילו יותר מדאי. או כגון שיחשוב בלבו ויאמר, מתי ימות זקן זה, ואסתלק מהוצאה זו שאני מוציא בשבילו. או כגון שידבר הזקן, וילעג הבן על דבריו, וישחק, ויאמר לאחרים שאביו אומר דברים שאין בהם טעם וכבר נתבלבלה דעתו בזקנותו. וכל המתנהג עם אביו או עם אמו בדברים אלו, או כיוצא בהם, אע"פ שמאכילן ומשקן כל מעדני עולם, ומלבישן שש ומשי ורקמה, נטרד מן העולם הבא. כיצד טוחנו ברחים ומנחילו העולם הבא. כגון שהיה הבן עני, והיה נשכר לטחון או לחפור, וכיוצא בזה, ואומר לאביו, עשה במקומי ואלך לעשות חפציך, או לתקן מאכל לכבודך. וכשיראה לאביו טוחן או חופר, יכמרו עליו רחמיו ויבכה, ויאמר, אוי לי, אבי, שאני רואה אותך טורח ואין ידי משגת לעשות שום דבר לכבודך עד שאטריחך במקומי. ויאמר לו, מחול לי, אבי, השם יודע שאלו היה בידי יכולת לא הייתי מטריחך והייתי מאכילך מעדנים ומלבישך שנים. וזה, וכיוצא בו, הוא מפליג בכבוד אביו ואמו. אע"פ שהוא מטריחו, הואיל ואין בידו יכולת לעשות יותר, אנוס הוא, ורחמנא פטריה ומביאו לחיי העולם הבא. ועשו הרשע, אע"פ שהיה עושה כל עבירות שבעולם, בזכות שכיבד את אביו, והיה יוצא וצד ציד ומאכילו ומשקהו, נחל העולם הזה. כדגרסי' בב"ר היה עשו אומר, אומצא טבא לפומיה דאבא, כסא טבא לפומיה דאבא.

לעולם ישתדל אדם לכבד את אביו, ואל יעשה דבר אחד שיאמר לו אביו אל תעשהו, שנא' (משלי כג, כב) שמע לאביך זה ילדך, וכתי' (משלי א, ח) שמע בני מוסר אביך. כי לעולם ינהיג האב את הבן על הדרך הטובה והישרה באהבתו אותו, שנא' (משלי כג, כב) שמע לאביך זה ילדך. אחר שאמר שמע לאביך, למה אמר זה ילדך, אלא ר"ל מאחר שהוא ילדך הוא אוהב אותך, א"כ קבל מצותיו, כי מלמדך להועיל. ואל תבוז כי זקנה אמך, ר"ל קבל עצתה ואל תבזנה מפני זקנותה, מפני שעברו עליה כמה דברים והיא יודעת לתת עצה נכונה. על כן אמרו רז"ל סבתא בביתא סימנא טבא בביתא. ולפעמים יועץ האב והאם לבן עצה טובה ונכונה, ונראית לו שאינה טובה ובוזה אותה, מפני שטבע הבחור ורצונו הפך מטבע הזקן ורצונו, ולפיכך תראה לבחור עצת הזקן עצה של שטות. אבל כשיבחן עצתם, ימצאנה טובה ונכונה, וימצא עצתו נגדה עצת פתיות ואין בה ממש. ומעשה רחבעם, שעזב עצת הזקנים ולקח עצת הילדים, יוכיח.